Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
přednesené dne 2. června 2016 [1]

Věc C-191/15

Verein für Konsumenteninformation
proti
Amazon EU Sàrl

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko)]

„Řízení o předběžné otázce — Soudní spolupráce v občanských věcech — Mimosmluvní závazkové vztahy — Nařízení (ES) č. 864/2007 (Řím II) — Smluvní závazkové vztahy — Nařízení (ES) č. 593/2008 (Řím I) — Ochrana spotřebitelů — Směrnice 93/13/EHS — Ochrana osobních údajů — Směrnice 95/46/ES — Žaloba na zdržení se jednání — Směrnice 2009/22/ES — Přeshraniční elektronický obchod — Všeobecné obchodní podmínky — Ustanovení o volbě práva — Určení práva členského státu, v němž má podnik sídlo — Stanovení práva rozhodného pro určení nepřiměřeného charakteru ustanovení všeobecných obchodních podmínek v rámci žaloby na zdržení se jednání“

I – Úvod

1. Verein für Konsumenteninformation („VKI“), sdružení na ochranu spotřebitelů se sídlem v Rakousku, podalo k rakouskému soudu žalobu na zdržení se jednání s cílem zakázat společnosti Amazon EU Sàrl se sídlem v Lucembursku používat údajně nepřiměřené podmínky uvedené v jejích všeobecných obchodních podmínkách ve vztahu ke spotřebitelům s bydlištěm v Rakousku.

2. V této souvislosti se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud Rakouska) nejdříve dotazuje Soudního dvora na právo, které je v rámci uvedené žaloby rozhodné pro přezkum nepřiměřeného charakteru těchto ustanovení. Má být tento přezkum vykonán na základě kolizních norem stanovených nařízením (ES) č. 864/2007 (dále jen „nařízení Řím II“) [2], jelikož cílem sdružení, tedy žalobkyně, je ochrana kolektivních zájmů spotřebitelů na základě práva, které je jí svěřeno zákonem, nezávisle na jakémkoli zjištěném smluvním vztahu? Nebo je vhodné stanovit právo rozhodné pro takový přezkum na základě kolizních norem stanovených nařízením (ES) č. 593/2008 (dále jen „nařízení Řím I“) [3] potud, pokud případné ohrožení kolektivních zájmů spotřebitelů vyplývá ze smluvních závazkových vztahů mezi spotřebiteli a žalovanou společností?

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. 2007, L 199, s. 40).

3 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6).

3. Podstatou další otázky tohoto soudu je, zda smluvní podmínka určující jako právo rozhodné pro smlouvu uzavřenou v rámci elektronického obchodu právo členského státu, v němž má sídlo obchodník, má nepřiměřený charakter ve smyslu směrnice 93/13/EHS [4].

4. Nakonec se uvedený soud v zásadě táže, podle kterého vnitrostátního práva, do něhož byla provedena směrnice 95/46/ES [5], má být posuzována zákonnost smluvních podmínek, které stanoví zacházení s osobními údaji podnikem v elektronickém obchodním styku, jako je Amazon EU, který zaměřuje svou činnost na jiný členský stát, než je ten, v němž má sídlo.

II – **Právní rámec**

A – *Unijní právo*

1. Nařízení Řím I

5. Článek 1 odst. 1 nařízení Řím I stanoví, že „[t]oto nařízení se vztahuje na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů […]“.

6. Článek 3 odst. 1 tohoto nařízení stanoví, že „[s]mlouva se řídí právem, které si strany zvolí“. V souladu s čl. 3 odst. 5 uvedeného nařízení „[e]xistence a platnost souhlasu stran s volbou rozhodného práva se určuje v souladu s články 10, 11 a 13“.

7. Článek 6 stejného nařízení, nazvaný „Spotřebitelské smlouvy“, uvádí:

„1. Aniž jsou dotčeny články 5 a 7, smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚spotřebitel‘), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚obchodník‘), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud:

a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo

b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje

a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.

2. Bez ohledu na odstavec 1 si mohou strany zvolit v souladu s článkem 3 právo rozhodné pro smlouvu, která splňuje podmínky odstavce 1. V důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva na základě odstavce 1 jinak použila.

[…]“

8. Článek 10 odst. 1 nařízení Řím I stanoví, že „[e]xistence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné“.

4 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s.288).

5 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (Úř. věst. L 281, s. 31; Zvl. vyd. 13/15, s. 355).

2. Nařízení Řím II

9. V souladu s jeho čl. 1 odst. 1 se nařízení Řím II „vztahuje na mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů […]“.

10. Článek 4 tohoto nařízení zní:

„1. Nestanoví-li toto nařízení jinak, je rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z civilních deliktů, právo země, kde škoda vznikla, bez ohledu na to, ve které zemi došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a bez ohledu na to, ve které zemi nebo kterých zemích se projevily nepřímé následky této skutečnosti.

[…]

3. Vyplývá-li ze všech okolností případu, že je civilní delikt zjevně úžeji spojen s jinou zemí, než je země uvedená v odstavci 1 nebo 2, použije se právo této jiné země. Zjevně užší vztah k jiné zemi by mohl být založen zejména na již existujícím vztahu mezi stranami, jakým může být například smlouva, který úzce souvisí s daným civilním deliktem.“

11. Podle čl. 6 odst. 1 uvedeného nařízení „[r]ozhodným právem pro mimosmluvní závazky, které vznikají z jednání z nekalé soutěže, je právo země, ve které dochází nebo pravděpodobně dojde k narušení soutěžních vztahů nebo společných zájmů spotřebitelů“.

12. Článek 12 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví, že „[r]ozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z předsmluvního jednání, je bez ohledu na to, zda došlo ke skutečnému uzavření smlouvy, právo, které se použije na smlouvu nebo které by se na ni použilo, kdyby byla uzavřena“.

3. Směrnice 2009/22/ES

13. Článek 1 směrnice 2009/22/ES [6] stanoví:

„1. Cílem této směrnice je sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se žalob na zdržení se jednání ve smyslu článku 2, kterými jsou chráněny kolektivní zájmy spotřebitelů v působnosti směrnice uvedené v příloze I, aby se zajistilo řádné fungování vnitřního trhu.

2. Pro účely této směrnice se porušováním předpisů rozumí každé jednání, které je v rozporu se směrnicemi uvedenými v příloze I tak, jak byly provedeny ve vnitrostátním právním řádu členských států, a které narušuje kolektivní zájmy spotřebitelů podle odstavce 1.“

14. Příloha I této směrnice uvádí v bodě 5 směrnici 93/13.

15. Podle čl. 2 odst. 2 uvedené směrnice jejím použitím „nejsou dotčena pravidla mezinárodního práva soukromého týkající se rozhodného práva, kterým je obvykle buď právo členského státu, ve kterém má porušování předpisů původ, nebo právo členského státu, ve kterém se účinky porušování předpisů projeví“.

16. Článek 3 této směrnice definuje „subjekty oprávněné podat návrh na zahájení řízení [na zdržení se jednání]“, jako „každý subjekt nebo organizace, které byly zřízeny řádně podle práva členského státu a mají oprávněný zájem zajistit dodržování ustanovení v článku 1 […]“.

6 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů (Úř. věst. 2009, L 110, s. 30).

4. Směrnice 93/13

17. Článek 3 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví, že „[s]mluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele“.

18. V souladu s čl. 4 odst. 1 této směrnice „[a]niž je dotčen článek 7, posuzuje se nepřiměřenost smluvní podmínky s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází“.

19. Článek 5 uvedené směrnice stanoví:

„V případě smluv, v nichž jsou všechny nebo některé podmínky nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některé podmínky má převahu výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější. Toto pravidlo pro výklad se nepoužije v souvislosti s postupy stanovenými v čl. 7 odst. 2.“

20. Článek 7 téže směrnice zní následovně:

„1. Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

2. Prostředky uvedené v odstavci 1 musí obsahovat ustanovení, podle nichž osoby nebo organizace, které mají podle vnitrostátních právních předpisů oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů, mohou požádat v souladu s vnitrostátními právními předpisy soud nebo příslušné správní orgány o rozhodnutí, zda smluvní podmínky sepsané pro obecné použití jsou nepřiměřené, aby tak mohly použít vhodné a účinné prostředky k zabránění dalšímu použití takových podmínek.

[…]“

21. Příloha ke směrnici 93/13 obsahuje seznam příkladů podmínek, které mohou být prohlášeny za nepřiměřené. Odstavec 1 písm. q) této přílohy uvádí podmínky, které by mohly způsobit „zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek […]“.

5. Směrnice 95/46

22. Článek 4 směrnice 95/46:

„1. Každý členský stát použije na zpracování osobních údajů vnitrostátní ustanovení, která přijme na základě této směrnice, pokud:

a) zpracování je prováděno v rámci činností provozovny správce na území členského státu; pokud je stejný správce usazen na území několika členských států, musí přijmout opatření nezbytná pro dodržování povinností stanovených použitelným vnitrostátním právem každou ze svých provozoven;

[…]“

B – *Rakouské právo*

23. Článek 6 Konsumentenschutzgesetz (zákona o ochraně spotřebitelů) ze dne 8. března 1979 (dále jen „KSchG“) stanoví v odstavci 3, že ustanovení smlouvy obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách nebo smluvních formulářích je neúčinné, pokud je formulováno nejasně či nesrozumitelně.

24. Článek 13a odst. 2 tohoto zákona stanoví, že uvedený článek 6 je třeba použít k ochraně spotřebitele bez ohledu na to, kterému právu smlouva podléhá, pokud vznikla v souvislosti s činností podnikatele nebo osob jím pro tyto účely určených, která byla vyvíjena v Rakousku a směřuje k uzavření takovýchto smluv.

III – **Spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem**

25. Společnost Amazon EU je společností provozující elektronický obchod, jejíž sídlo se nachází v Lucembursku. Ve svých písemných připomínkách tato společnost uvedla, že je dceřinou společností společnosti Amazon.com, Inc., jejíž sídlo se nachází v USA. Podle předkládajícího soudu nemá koncern, jehož je společnost Amazon EU součástí, žádnou provozovnu v Rakousku. Tato společnost nicméně uzavřela on-line smlouvy o prodeji se spotřebiteli s bydlištěm v Rakousku prostřednictvím webové stránky v německém jazyce (www.amazon.de).

26. Smlouvy uzavřené s těmito spotřebiteli obsahovaly až do poloviny roku 2012 všeobecné obchodní podmínky, jejichž dvanáct ustanovení je předmětem sporu v původním řízení. Zejména ustanovení 6, 9, 11 a 12 zněla takto:„6. Při placení na účet, jakož i v jiných odůvodněných případech, Amazon.de ověřuje a hodnotí osobní údaje zákazníků a provádí výměnu údajů s dalšími podniky v rámci koncernu Amazon, rejstříky informací hospodářského charakteru a v daném případě Bürgel Wirtschatsinformationen GmbH & Co […]“

„9. Pro rozhodnutí o použití způsobu zaplacení používáme – vedle vlastních údajů – také hodnoty pravděpodobnosti k posouzení rizika neplnění; tyto hodnoty získáváme od společnosti Bürgel Wirtschaftsinformationen GmbH & Co. […], jakož i od společnosti informa Solutions GmbH […]. Uvedené podniky jsou dále určeny k ověření Vámi zadaných adres.“

„11. Pokud se uživatel rozhodne uložit na Amazon.de nějaký obsah (např. zákaznické recenze), poskytuje Amazon.de po dobu trvání základního práva časově a místně neomezenou a výlučnou licenci k dalšímu užití obsahu pro online i offline účely.“

„12. Platí lucemburské právo při vyloučení Úmluvy OSN o kontraktech na mezinárodní prodej zboží.“

27. VKI je sdružení na ochranu spotřebitelů se sídlem v Rakousku a je oprávněno k podávání žalob na zdržení se jednání ve smyslu článku 3 směrnice 2009/22. Sdružení se u Handelsgericht Wien (obchodního soudu ve Vídni, Rakousko) domáhalo vydání soudního zákazu používání všech výše uvedených dvanácti ustanovení a žádalo zveřejnění rozsudku, kterým by bylo případně vyhověno jeho žádosti o vydání soudního zákazu. Podle VKI tato ustanovení porušují několik rakouských zákonů, mimo jiné KSchG a Datenschutzgesetz (zákon o ochraně údajů, dále jen „DSG“).

28. Tento soud vyhověl žalobě v jedenácti z dvanácti namítaných ustanovení. Na základě čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I posoudil ustanovení 12 jako neplatné, neboť volba rozhodného práva nemůže vést k tomu, aby byl spotřebitel zbaven ochrany, která je mu poskytnuta právními předpisy státu, v němž má obvyklé bydliště. Podle uvedeného soudu je proto platnost ostatních ustanovení, odhlédneme-li od ustanovení týkajících se ochrany údajů v ustanoveních 6, 9 a 11, třeba posoudit podle rakouského práva. Naproti tomu platnost těchto posledně uvedených ustanovení by měla být posouzena podle lucemburského práva v souladu se směrnicí 95/46.

29. Obě strany podaly proti tomuto rozsudku odvolání k Oberlandesgericht Wien (krajskému odvolacímu soudu ve Vídni, Rakousko). Tento soud potvrdil, že právo rozhodné k přezkumu namítaných ustanovení musí být určeno na základě kolizních norem stanovených nařízením Řím I. Nicméně se domnívá, že z čl. 6 odst. 2 tohoto nařízení nelze vyvozovat protiprávnost ustanovení 12. Jeho platnost by měla být spíše posouzena na základě čl. 10 odst. 1 tohoto nařízení podle lucemburského práva. Uvedený soud tedy zrušil rozsudek soudu prvního stupně a vrátil věc tomuto soudu, aby provedl takové posouzení. Pokud by se podle Oberlandesgericht Wien (krajskému odvolacímu soudu ve Vídni) ustanovení 12 ukázalo podle lucemburského práva jako legální, Handelsgericht Wien (obchodní soud ve Vídni) by měl podle tohoto práva posoudit také zbylá ustanovení. Měl by tedy provést porovnání s rakouským právem a určit, zda toto právo obsahuje ustanovení příznivější pro spotřebitele. Volba lucemburského práva by neměla podle čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I zbavit spotřebitele ochrany, kterou jim poskytují tato ustanovení.

30. VKI se obrátil na Oberster Gerichshof (Nejvyšší soud, Rakousko), který se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Je možné u žaloby na zdržení se jednání ve smyslu směrnice 2009/22 určit rozhodné právo podle článku 4 nařízení Řím II, jestliže žaloba směřuje proti použití nepřípustných smluvních klauzulí podnikem usazeným v členském státě, který uzavírá v elektronickém obchodním styku smlouvy se spotřebiteli usazenými v jiných členských státech, zvláště ve státě, v němž se nachází soud, u něhož bylo zahájeno řízení?

2. V případě kladné odpovědi na první předběžnou otázku:

   a) Je třeba za stát, kde vznikla škoda (čl. 4 odst. 1 nařízení Řím II), považovat každý stát, na nějž se zaměřuje obchodní činnost žalovaného podniku, takže je sporné klauzule třeba vykládat podle práva tohoto státu, pokud aktivně legitimovaný subjekt zpochybňuje použití těchto klauzulí v obchodním styku se spotřebiteli usazenými v tomto státě?

   b) Jedná se o zjevně užší spojení (čl. 4 odst. 3 nařízení Řím II) s právem státu, v němž má sídlo žalovaný podnik, jestliže jeho obchodní podmínky stanovují, že na smlouvy, které podnik uzavírá, je nutno použít právo tohoto státu?

   c) Vede taková klauzule o volbě práva z jiných důvodů k tomu, že se sporné obchodní klauzule posuzují podle práva státu, v němž má žalovaný podnik sídlo?

3) V případě záporné odpovědi na první otázku, jak lze potom určit rozhodné právo?

4) Bez ohledu na odpověď na předchozí otázky:

   a) Je klauzule obsažená ve všeobecných obchodních podmínkách, podle níž se má na smlouvu, která je uzavřena v elektronickém obchodním styku mezi spotřebitelem a podnikem usazeným v jiném členském státě, použít právo státu, ve kterém má tento podnik sídlo, nepřiměřená ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13?

   b) Podléhá zpracování osobních údajů podnikem, který v elektronickém obchodním styku uzavírá smlouvy se spotřebiteli usazenými v jiných členských státech, na základě čl. 4 odst. 1 písm. a) směrnice 95/46 a nezávisle na jinak použitelném právu, výlučně právu členského státu, v němž se nachází provozovna podniku, v jejímž rámci dochází ke zpracování údajů, nebo má podnik dodržovat také předpisy o ochraně údajů členských států, na něž se zaměřuje jeho obchodní činnost?“

31. VKI, Amazon EU, vlády Rakouska, Německa a Velké Británie, stejně jako Komise, předložily písemné připomínky a byly zastoupeny na jednání dne 2. března 2016.

IV – **Analýza**

A – *K právu rozhodnému pro posouzení nepřiměřeného charakteru ustanovení v rámci žaloby na zdržení se jednání (první až třetí otázka)*

1. K rozsahu první až třetí otázky

32. Podstatou první až třetí otázky předkládajícího soudu je, jaké je rozhodné právo v souvislosti se „žalobou na zdržení se jednání“ podanou sdružením na ochranu spotřebitelů na základě vnitrostátního zákona, jímž se provádí směrnice 2009/22, kterým se zakazuje používání nepřiměřených podmínek obchodníkem [7].

33. Úvodem považuji za užitečné upřesnit rozsah těchto otázek a zdůraznit, že předmětem veškerých kolizí právních řádů, k nimž dochází v rámci soudního řízení, je určitá otázka práva. Stejné řízení může nastolit několik kolizí právních řádů týkajících se různých otázek práva. Každá z těchto kolizí musí být řešena samostatně na základě kolizních norem upravujících dotčenou otázku, případně ve prospěch rozličných vnitrostátních práv.

34. Pokud se tedy žaloba týká jak „smluvních závazkových vztahů“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení Řím I, tak „mimosmluvních závazkových vztahů“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení Řím II, musí být rozhodné právo pro každý z těchto závazkových vztahů stanoveno podle odlišných norem [8].

35. V tomto případě se tedy jedná o stanovení rozhodného práva nikoli pro „žalobu na zdržení se jednání“, ale pro konkrétní otázku práva, která je předmětem kolize právních řádů, již se snaží vnitrostátní soudy vyřešit. Jak tedy vyplývá z předkládacího rozhodnutí, toto se týká posouzení nepřiměřeného charakteru ustanovení, jejichž zákaz je v rámci žaloby na zdržení se jednání požadován.

2. K použitelnosti nařízení Řím II

36. Článek 2 odst. 2 směrnice 2009/22 poukazuje, pokud jde o právo rozhodné v rámci žalob na zdržení se jednání spadajících do její oblasti působnosti, na „pravidla mezinárodního práva soukromého“ země, v níž má soud sídlo.

37. V odpověď na první předběžnou otázku je nejdříve třeba stanovit, zda jsou použitelnými pravidly mezinárodního práva soukromého v tomto případě pravidla uvedená nařízením Řím I nebo pravidla, která stanoví nařízení Řím II [9]. Toto určení závisí na tom, zda jsou závazky, jichž se týká kolize právních řádů, smluvní nebo mimosmluvní.

38. Soudní dvůr ještě neměl příležitost vyjádřit se ke kvalifikaci závazků uplatněných v rámci žaloby na zdržení se jednání, jejímž cílem je zakázat používání nepřiměřených ustanovení, pro účely vymezení příslušných oblastí působnosti nařízení Řím I a Řím II.

7 — Taková žaloba se může zakládat též na čl. 7 odst. 2 směrnice 93/13 (viz poznámka 1 přílohy I směrnice 2009/22). Ustanovení směrnice 2009/22 se s jeho obsahem shodují a doplňují jej. Především, zatímco směrnice 93/13 podmínky žalob stanovených v jejím čl. 7 odst. 2 neupřesňuje, směrnice 2009/22 podrobně upravuje žaloby na zdržení se jednání.

8 — Viz rozsudek ze dne 21. ledna 2016, ERGO Insurance a Gjensidige Baltic (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2016:40, body 58 a 59). Z něj vyplývá, že rozhodné právo pro povinnost pojistitele poskytnout pojistné krytí občanskoprávní odpovědnosti pojistníka vůči oběti musí být stanoveno podle nařízení Řím I. Naproti tomu v rámci stejné žaloby musí být rozhodné právo pro případné rozdělení odpovědnosti mezi více osob, které mohou být prohlášeny za odpovědné, a jejich příslušné pojistitele stanoveno podle nařízení Řím II.

9 — Nikdo nepopírá, že taková žaloba se týká občanských nebo obchodních věcí ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení Řím I a Řím II [viz v tomto ohledu rozsudek ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, bod 30)].

39. Nicméně, co se týče kvalifikace takové žaloby (podané rovněž sdružením VKI) pro účely stanovení soudní pravomoci, Soudní dvůr měl v rozsudku Henkel [10] za to, že nespadá do „smluvní oblasti" ve smyslu pravidla o zvláštní příslušnosti upraveného v nástroji, který předcházel nařízení (ES) č. 44/2001 (dále jen „nařízení Brusel I") [11]. Odůvodnil tento závěr neexistencí smluvního vztahu mezi prodejcem a sdružením na ochranu spotřebitelů, které jednalo na základě práva, jež mu svěřuje zákon, s cílem zakázat používání nepřípustných ustanovení ze strany obchodníka. Podle Soudního dvora je tomu tak nezávisle na otázce, zda žaloba má čistě preventivní povahu, nebo zda je reakcí na již uzavřené smlouvy s určitými spotřebiteli [12].

40. Naproti tomu z tohoto rozsudku vyplývá, že taková žaloba spadá do oblasti deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti. Jejím předmětem je totiž zavést odpovědnost žalované strany „z titulu mimosmluvního závazku, který přísluší obchodníkovi, zdržet se ve vztazích se spotřebiteli určitého chování, které zákonodárce odmítá" [13].

41. V této věci je Soudní dvůr vyzván, aby stanovil, zda je třeba použít tatáž posuzovací kritéria pro určení, zda jsou závazky uvedené v rámci žaloby na zdržení se jednání smluvní nebo mimosmluvní ve smyslu nařízení Řím I a Řím II.

42. Podle sdružení VKI a podle rakouské vlády a vlády Spojeného království se jedná o závazkové vztahy mimosmluvní spadající do oblasti působnosti nařízení Řím II. Naproti tomu společnost Amazon EU, německá vláda a Komise v zásadě tvrdí, že i když by ostatní otázky vznesené v rámci žaloby na zdržení se jednání mohly ukazovat na mimosmluvní závazkové vztahy [14], posouzení nepřiměřeného charakteru klauzulí, na něž se vztahuje tato žaloba, musí být předmětem samostatné vazby na základě nařízení Řím I. Podle čl. 10 odst. 1 tohoto nařízení by měla být legalita uvedených klauzulí hodnocena podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla ustanovení smlouvy platná.

43. Z výše uvedených důvodů se kloním k prvnímu z těchto přístupů.

44. Především otázka nepřiměřeného charakteru sporných klauzulí se podle mne netýká smluvních závazkových vztahů.

45. Zákonodárce nedefinoval v nařízeních Řím I a Řím II pojmy smluvní závazkové vztahy a mimosmluvní závazkové vztahy [15]. Soudní dvůr však vytyčil jejich obrysy v rozsudku ERGO Insurance a Gjensidige Baltic [16]. Dospěl v něm k závěru, že smluvní závazkový vztah označuje „právní závazek svobodně přijatý jednou osobu vůči druhé osobě" [17]. Pojem mimosmluvní závazkový vztah se použije na jakýkoliv závazek vyplývající ze škody tak, jak je definována v článku 2 nařízení Řím II [18].

10 — Rozsudek ze dne 1. října 2002 (C-167/00, EU:C:2002:555, bod 40).

11 — Nařízení Rady ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1), jehož příslušné ustanovení bylo uvedeno v čl. 5 odst. 1. Toto nařízení bylo zrušeno a nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění) (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1) (zvané „Brusel Ia"). Článek 7 odst. 1 tohoto nařízení přebírá obsah čl. 5 odst. 1 nařízení Brusel I.

12 — Rozsudek ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, body 38 a 39).

13 — Rozsudek ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, bod 41).

14 — Komise v písemných připomínkách tvrdila, že jasné závěry Soudního dvora v rozsudku ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555) nebyly přenosné na určení rozhodného práva v rámci žaloby na zdržení se jednání. Toto určení by se celkově řídilo nařízením Řím I. Při jednání Komise změnila postoj. V zásadě tam tvrdila, že i když by pro ostatní vznesené otázky práva v rámci žaloby na zdržení se jednání bylo příslušné nařízení Řím II, na posouzení oprávněnosti smluvních podmínek, na něž se vztahuje žádost o soudní zákaz, je vhodné použít nařízení Řím I.

15 — Článek 2 odst. 1 nařízení Řím II stanoví obsah pojmu „mimosmluvní závazkový vztah" nepřímo, prostřednictvím definice „škody", která vede k tomuto vztahu.

16 — Rozsudek ze dne 21. ledna 2016 (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2016:40).

17 — Rozsudek ze dne 21. ledna 2016, ERGO Insurance a Gjensidige Baltic (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2016:40, bod 44).

18 — Rozsudek ze dne 21. ledna 2016, ERGO Insurance a Gjensidige Baltic (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2016:40, body 45 a 46).

46. Soudní dvůr však neupřesnil, zda pojem smluvní závazkový vztah vyžaduje či nevyžaduje závazek *mezi účastníky sporu*[19] tak, jak to požadoval Soudní dvůr, zejména v rozsudku Henkel[20], aby žaloba spadala do smluvní oblasti ve smyslu kolizních pravidel pro určení soudní příslušnosti. Pokud by tento požadavek byl rozšířen na pojem smluvní závazkový vztah, nemohlo by se určení rozhodného práva pro posouzení nepřiměřených ustanovení v rámci žaloby na zdržení se jednání řídit nařízením Řím I. Sdružení žalobce a žalovaný obchodník nejsou fakticky svázáni žádným smluvním závazkovým vztahem.

47. V tomto ohledu body 7 odůvodnění nařízení Řím I a Řím II zdůrazňují potřebu soudržné definice příslušných oblastí věcné působnosti těchto nařízení a nařízení Brusel I. Nicméně z toho však podle mne nevyplývá, že pojmy smluvní oblasti ve smyslu nařízení Brusel I a smluvního závazkového vztahu ve smyslu nařízení Řím I by se měly automaticky a absolutně překrývat. Je vhodné je vykládat nikoli jako totožné, ale spíše jako paralelní.

48. Po tomto objasnění mám za to, že pojem smluvního závazkového vztahu nezávisí na totožnosti účastníků sporu. Kvalifikace závazku pro účely uplatnění kolizních norem závisí na jeho zdroji – smluvním či mimosmluvním. Totožnost účastníků sporu nemění nic na povaze takového závazku[21].

49. Mimoto, jak uvedla Komise, požadavek závazku mezi účastníky sporu, jímž Soudní dvůr podmínil použití pravidla zvláštní příslušnosti vázaného na věci smluvní povahy[22], spočívá v úvaze, podle níž toto pravidlo nelze očekávat, pokud jde o žalovaného, který není smluvní stranou původní smlouvy, jako je další nabyvatel věci[23]. Tato úvaha není však relevantní, jestliže se jedná o určení rozhodného práva.

50. Ačkoliv se tedy pojem smluvního závazkového vztahu neomezuje na závazkové vztahy mezi účastníky řízení, znamená přinejmenším *konkrétní a existující* závazek, což je skutečnost, která v tomto případě schází.

51. V tomto ohledu podotýkám, že nařízení Řím I neumožňuje určit rozhodné právo pro závazkové vztahy, které ještě nevznikly[24]. Především článek 6 tohoto nařízení, jak vyplývá ze znění odstavce 1, se použije pouze v případě smlouvy „uzavřené“ mezi obchodníkem a spotřebitelem.

52. Naopak nařízení Řím II se vztahuje na mimosmluvní závazkové vztahy, „které pravděpodobně vzniknou“[25]. Mezi ně patří zejména závazkové vztahy, které vznikají z předsmluvního jednání[26] nebo z jednání z nekalé soutěže, které mohou narušit společné zájmy spotřebitelů[27].

19 — Formulace přijatá Soudním dvorem nenaznačuje, že by osoby vázané takovým závazkovým vztahem musely být nutně tytéž jako účastníci řízení. Soudní dvůr nicméně uvedl, že tato definice byla vyvozena „analogicky“ z definice smluvní oblasti ve smyslu nařízení Brusel I. Mohla by být také vykládána tak, že vyžaduje, aby osoby vázané závazkovým vztahem byly totožné s účastníky sporu, neboť Soudní dvůr požadoval tuto skutečnost v rámci definice smluvní oblasti ve smyslu nařízení Brusel I (viz poznámka pod čarou na straně 21 tohoto stanoviska).

20 — Rozsudek ze dne 1. října 2002 (C-167/00, EU:C:2002:555, body 38 až 40). Viz rozsudky ze dne 17. června 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, body 15 a 21); ze dne 27. října 1998, Réunion européenne a další (C-51/97, EU:C:1998:509, body 17 až 20); ze dne 5. února 2004, Frahuil (C-265/02, EU:C:2004:77, body 24 až 26) a ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, body 38 až 40).

21 — V tomto smyslu viz stanovisko generální advokátky E. Sharpston ve spojených věcech ERGO Insurance a Gjensidige Baltic (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2015:630, bod 62).

22 — Článek 7 odst. 1 nařízení Brusel I (přepracované znění), podle něhož žalovaný může být žalován „u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn“.

23 — Viz rozsudek ze dne 17. června 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, bod 19).

24 — Článek 1 odst. 2 písm. i) nařízení Řím I vylučuje z oblasti působnosti tohoto nařízení „závazky vyplývající z předsmluvního jednání“. Ostatně článek 28 uvedeného nařízení vymezuje časovou oblast působnosti na „smlouvy uzavřené“ po 17. prosinci 2009.

25 — Článek 2 odst. 2 nařízení Řím II.

26 — Článek 12 odst. 1 nařízení Řím II.

27 — Článek 6 odst. 1 nařízení Řím II.

53. Jak však Soudní dvůr zdůraznil v rozsudku Henkel[28], žaloba na zdržení se jednání je na rozdíl od individuálních žalob (bez ohledu na to, zda jsou podány jednotlivým spotřebitelem, skupinou spotřebitelů nebo sdružením jednajícím jejich jménem)[29] nezávislá na jakémkoli konkrétním a existujícím závazku.

54. Tato žaloba nemá v první řadě souvislost s žádným konkrétním individuálním sporem mezi obchodníkem a spotřebiteli[30]. Na rozdíl od toho, co tvrdí společnost Amazon EU, sdružení žalobce nevystupuje na místě spotřebitelů, které zastupuje, ale jedná v kolektivním zájmu na základě pravomoci, kterou mu svěřuje zákon. Předmětem této žaloby je tedy ukončit ohrožování právního řádu, které je výsledkem používání nepřiměřených klauzulí. Má tedy abstraktní povahu, neboť se nezakládá na žádném určitém smluvním závazkovém vztahu[31].

55. Zadruhé žaloba na zdržení se jednání má preventivní povahu, neboť jejím cílem je zakázat do budoucna používání nepřiměřených klauzulí, bez ohledu na to, zda se objevují v již uzavřených smlouvách, nebo zda by mohla být vkládána do budoucích smluv[32]. Je tedy nezávislá na existenci jakéhokoli již schváleného závazku jedné osoby vůči jiné osobě a jejím cílem je docílit zákazu obecného používání některých vyhotovených klauzulí žalovaným obchodníkem ve standardizovaných smlouvách[33].

56. Z tohoto pohledu čl. 2 odst. 2 směrnice 2009/22 stanoví, že právem rozhodným v rámci žaloby na zdržení se jednání je „obvykle buď právo členského státu, ve kterém má porušování předpisů původ, nebo právo členského státu, ve kterém se účinky porušování předpisů projeví“. Toto ustanovení poukazuje na to, že základem závazkových vztahů, jichž se týká tato žaloba, není smlouva, ale porušení zákona[34].

57. Docházím k závěru, že klauzule, jejichž zákaz je požadován v rámci takové žaloby na zdržení se jednání, jako ve věci v původním řízení, nejsou v této souvislosti zdrojem žádného smluvního závazkového vztahu ve smyslu nařízení Řím I.

28 — Rozsudek ze dne 1. října 2002 (C-167/00, EU:C:2002:555, bod 39).

29 — Výrazem „individuální žaloba“ chci označit každou žalobu podanou na základě konkrétního smluvního vztahu mezi obchodníkem a jedním nebo více spotřebiteli. Tento pojem se tedy vztahuje na všechny žaloby, v nichž jsou spotřebitelé, kteří se stali obětmi údajného neoprávněného jednání, „jmenování“ nebo určeni, na rozdíl od kolektivních žalob abstraktní povahy, které jsou podávány ve veřejném zájmu, jako je žaloba na zdržení se jednání ve věci v původním řízení. V tomto ohledu bod 3 odůvodnění směrnice 2009/22 uvádí, že žaloby na zdržení se jednání, které spadají do oblasti působnosti této směrnice, mají za cíl chránit „kolektivní zájmy spotřebitelů“, jež jsou definovány jako „zájmy, u kterých se nejedná pouze o nahromadění zájmů jednotlivců […]“, a to tak, že „zůstávají nedotčeny samostatné návrhy jednotlivců, kteří byli poškozeni porušením předpisů“.

30 — Viz rozsudky ze dne 24. ledna 2002, Komise v. Itálie (C-372/99, EU:C:2002:42, bod 15) a ze dne 26. dubna 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 37).

31 — Z této abstraktní povahy vyplývá, že soudní zákaz používání ustanovení, která jsou prohlášena za nepřiměřená, se použije vůči všem spotřebitelům, kteří uzavřeli s dotyčným obchodníkem smlouvu obsahující tato ustanovení, i když nejsou účastníky řízení o žalobě na zdržení se jednání [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. dubna 2012, Invitel, (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 38)].

32 — Rozsudky ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, bod 39); ze dne 26. dubna 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 37) a rozsudek ze dne 14. dubna 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 29). Viz též rozsudek ze dne 9. září 2004, Komise v. Španělsko (C-70/03, EU:C:2004:505, bod 16), v němž Soudní dvůr oddělil individuální žalobu od žaloby na zdržení se jednání a uvedl, že „[v] prvním případě jsou soudy a příslušné orgány povolány ke konkrétnímu posouzení nepřiměřeného charakteru podmínky obsažené v již uzavřené smlouvě, kdežto ve druhém případě jim připadá abstraktní posouzení nepřiměřeného charakteru podmínky, která by mohla být zařazena do smluv, které dosud nebyly uzavřeny“.

33 — Viz čl. 7 odst. 2 směrnice 93/13 a rozsudek ze dne 14. dubna 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 21).

34 — Článek 1 odst. 2 směrnice 2009/22 definuje porušení předpisů jako „každé jednání, které je v rozporu se směrnicemi uvedenými v příloze I tak, jak byly provedeny ve vnitrostátním právním řádu členských států, a které narušuje kolektivní zájmy [spotřebitelů uvedené v těchto směrnicích]“.

58. Naproti tomu cílem takové žaloby je uplatnit příslušnou povinnost obchodníka plynoucí z mimosmluvního závazkového vztahu zdržet se používání nepřiměřených klauzulí ve vztazích se spotřebiteli. Jejím cílem je rovněž předejít škodě ve formě ohrožení kolektivních zájmů spotřebitelů, která je způsobena porušením tohoto závazkového vztahu. Vztahuje se i na mimosmluvní závazkový vztah ve smyslu nařízení Řím II, pokud se týká deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti ve smyslu nařízení Brusel I [35], jak vyplývá z rozsudku Henkel [36].

59. Dále tento přístup podporuje skutečnost, že jelikož se, přesněji řečeno, jedná o přezkum platnosti klauzule o volbě práva, jsou zákonné kolizní normy zavedené nařízením Řím I, jak se zdá, přizpůsobeny pouze individuálním žalobám.

60. V tomto ohledu čl. 10 odst. 1 tohoto nařízení stanoví, že platnost ustanovení smlouvy se určuje „podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné“. Podle tohoto ustanovení musí být legalita klauzule o volbě práva hodnocena podle práva zvoleného v této klauzuli. Pokud by se uvedené ustanovení použilo pro posouzení nepřiměřeného charakteru klauzule o volbě práva v rámci žaloby na zdržení se jednání, mohl by obchodník jednostranně rozhodnout o právu rozhodném pro posouzení platnosti standardizovaných obecných podmínek tím, že by do těchto podmínek před navázáním jakéhokoli smluvního vztahu [37] vložil takovou klauzuli.

61. Pochybuji tedy, že zákonodárce chtěl vyvolat takový důsledek. O tom svědčí znění čl. 3 odst. 5 nařízení Řím I, podle něhož se „existence a platnost souhlasu stran s volbou rozhodného práva“ řídí především článkem 10 tohoto nařízení. Toto posledně jmenované ustanovení se ve svém odstavci 1 odvolává rovněž na „existenci a platnost smlouvy“. V souvislosti s žalobou na zdržení se jednání, která má abstraktní a preventivní povahu, nemůže existovat ani souhlas stran, ani smlouva, jejíž existence a platnost by mohla být posuzována. Tato připomínka upozorňuje na potíže, k nimž by mohlo dojít, kdyby se mělo za to, že nařízením Řím I se řídí rozhodné právo pro posouzení přípustnosti klauzulí o volbě práva, jestliže nejsou spojeny s žádným konkrétním a určitým závazkem.

62. Zatřetí se domnívám, že argumenty uvedené společností Amazon EU, německou vládou a Komisí na podporu použitelnosti nařízení Řím I nezpochybňují přístup, který doporučuji.

63. Tito zúčastnění zejména uvádí, že právo rozhodné pro posouzení nepřiměřeného charakteru týchž klauzulí by mělo být totožné v případě individuálních žalob a žalob na zdržení se jednání. Pokud by tomu tak nebylo, mohlo by toto posouzení vést k rozporným výsledkům podle druhu žaloby.

64. Pochybuji, že je taková symetrie nutná. Naopak, zdá se mi, že pro odlišnou a doplňkovou povahu obou těchto žalob je typická možnost, že by v rámci žaloby na zdržení se jednání a individuální žaloby mohla být stejná ustanovení posuzována případně podle právních předpisů odlišného právního řádu [38].

35 — Tento přístup odpovídá přístupu Komise v jejím návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy [„Řím II“] ze dne 22. července 2003, COM(2003) 427 final (dále jen „návrh nařízení Řím II“) a 16. a 17. Odkazovala v něm na závěr přijatý Soudním dvorem v rozsudku ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555) a uváděla, že se použije k určení jak příslušného soudu, tak rozhodného práva.

36 — Rozsudek ze dne 1. října 2002, C-167/00, EU:C:2002:55, bod 50.

37 — V tomto případě je zřejmé, že obecné obchodní podmínky byly vypracovány společností Amazon EU dříve, než s nimi souhlasili spotřebitelé, a nebyly tudíž sjednány individuálně.

38 — Viz rozsudek ze dne 14. dubna 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 30), v němž Soudní dvůr zdůraznil odlišné předměty a právní účinky těchto dvou druhů žalob.

65. Směrnice 93/13 ostatně výslovně stanoví možnost, že posouzení nepřiměřeného charakteru smluvních podmínek povede k odlišnému výsledku v závislosti na druhu žaloby, která vedla k posouzení. Podle článku 5 této směrnice smluvní podmínky, na jejichž nepřiměřený charakter se poukazuje, jsou předmětem odlišných pravidel pro výklad v rámci individuální žaloby a v rámci žaloby na zdržení se jednání [39].

66. S ohledem na výše uvedené skutečnosti mám za to, že právo rozhodné pro posouzení nepřiměřeného charakteru klauzulí, jejichž zákaz je požadován v žalobě na zdržení se jednání, která byla podána na základě směrnice 2009/22, musí být určeno na základě kolizních norem stanovených nařízením Řím II.

3. K určení rozhodného práva na základě nařízení Řím II

67. Zadruhé je v rámci odpovědi na druhou předběžnou otázku třeba upřesnit, kterými ustanoveními tohoto nařízení se takové určení řídí.

a) K použitelnosti čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II

68. Článek 4 odst. 1 nařízení Řím II stanoví jako obecné pravidlo, že právem rozhodným pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z civilních deliktů, je právo „země, kde škoda vznikla“ (*lex loci damni*).

69. Článek 6 odst. 1 tohoto nařízení stanoví jako právo rozhodné pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z „jednání z nekalé soutěže“, právo „země, ve které dochází nebo pravděpodobně dojde k narušení soutěžních vztahů nebo společných zájmů spotřebitelů“.

70. Jak vyplývá z bodu 21 odůvodnění tohoto nařízení, čl. 6 odst. 1 tohoto nařízení představuje *lex specialis*, které není výjimkou z obecného pravidla stanoveného v čl. 4 odst. 1 téhož nařízení, ale jeho upřesněním. Jinak řečeno, pravidlo vyjádřené v čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II konkretizuje v dané oblasti nekalé soutěže zásadu *lex loci damni*.

71. Podle mého názoru se čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II použije na mimosmluvní závazkové vztahy, které by mohly nastat na základě porušení směrnice 93/13, k němuž došlo ke škodě kolektivních zájmů spotřebitelů.

72. Takový výklad, který podle mne vyplývá ze samotného znění tohoto ustanovení, je podpořen souvisejícími přípravnými pracemi. V tomto ohledu důvodová zpráva k návrhu nařízení Řím II výslovně uvádí, pokud jde o záležitosti spadající do působnosti tohoto konkrétního pravidla, kolektivní žaloby na zdržení se jednání proti používání nepřiměřených ustanovení ve spotřebitelských smlouvách [40].

73. Mám tedy za to, že oblast působnosti čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II se vztahuje na každý úkon, který by mohl změnit vztahy mezi účastníky na trhu, buď mezi konkurenty, nebo vůči spotřebitelům kolektivně [41]. V souladu s touto samostatnou definicí „nekalé soutěže“ ve smyslu tohoto ustanovení tato nekalá soutěž zahrnuje používání nepřiměřených klauzulí vkládaných do všeobecných obchodních podmínek, neboť by mohly narušit kolektivní zájmy spotřebitelů jako třídy a ovlivnit podmínky hospodářské soutěže na trhu.

39 — Pravidlo, podle něhož při pochybnosti o významu některé podmínky má převahu výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější, se nepoužije pro kolektivní žaloby na zdržení se jednání. V rozsudku ze dne 9. září 2004, Komise v. Španělsko (C-70/03, EU:C:2004:505, bod 16), Soudní dvůr vysvětlil toto rozlišení individuální žaloby a žaloby na zdržení se jednání podle rozdílné povahy a účelu (viz poznámka pod čarou č. 33 tohoto stanoviska).

40 — Návrh nařízení Řím II, s. 17.

41 — Viz bod 21 odůvodnění nařízení Řím II.

74. Podle čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II se žaloba na zdržení se jednání, jejímž cílem je zakázat používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách uzavíraných se spotřebiteli, kteří mají bydliště v Rakousku, řídí, podle mého názoru, rakouským právem. Kolektivní zájmy, které mají být touto žalobou chráněny, jsou nebo by mohly být narušeny právě v zemi, v níž mají tito spotřebitelé bydliště.

b) K nepoužitelnosti čl. 4 odst. 3 a článku 12 nařízení Řím II

75. Pravidlo podpůrné vazby vyjádřené v čl. 4 odst. 3 nařízení Řím II nezpochybňuje závěry uvedené v předchozím bodě. Toto ustanovení stanoví odchylku od obecného pravidla *lex loci damni* při existenci „zjevně užšího spojení" s jiným členským státem. Podle uvedeného ustanovení může být takové spojení založeno zejména „na již existujícím vztahu mezi stranami, jakým může být například smlouva, který úzce souvisí s daným civilním deliktem".

76. Tato odchylka se podle mne neuplatňuje v situacích spadajících do působnosti takového zvláštního pravidla, jaké je vyjádřeno v čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II.

77. V tomto ohledu vyplývá z přípravných prací k tomuto nařízení, že Komise měla za to, že pravidla podpůrné vazby, která odpovídají pravidlům stanoveným v čl. 4 odst. 2 a 3 tohoto nařízení, „nejsou přizpůsobena záležitostem [nekalé soutěže] obecně" [42]. Sdílím toto stanovisko, neboť cílem čl. 6 odst. 1 uvedeného nařízení je chránit kolektivní zájmy přesahující rámec vztahů mezi účastníky sporu tím, že stanoví pravidlo konkrétně přizpůsobené tomuto účelu. Tomuto cíli by nebylo vyhověno, kdyby bylo povoleno nepoužít toto pravidlo na základě osobních relevantních svazků mezi účastníky [43].

78. Navíc sdružení VKI a společnost Amazon EU nejsou v tomto případě vázány žádnou dříve existující smlouvou (neboť všeobecné obchodní podmínky jsou určeny pouze jednotlivým spotřebitelům). Ostatně připomínám, že vzhledem k tomu, že žaloba na zdržení se jednání je nezávislá na konkrétním individuálním sporu mezi obchodníkem a spotřebiteli, může být uplatněna, i když ustanovení, jejichž zákaz je požadován, nebyla v určitých smlouvách použita [44]. Za těchto podmínek skutečnost, že tyto všeobecné podmínky stanoví použitelnost lucemburského práva, nezakládá při neexistenci jakéhokoli dříve existujícího vztahu jak mezi účastníky sporu, tak mezi obchodníkem a některými určitými spotřebiteli, zjevně užší vztah s Lucemburskem v rámci takové žaloby.

79. Ani článek 12 nařízení Řím II, jehož použití se Komise podpůrně dovolávala, není, zdá se, v této souvislosti relevantní. Toto ustanovení, kterým se řídí právo rozhodné pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z předsmluvního jednání (*culpa in contrahendo*), předpokládá podle mého názoru existenci konkrétního a určitého předsmluvního jednání. S ohledem na abstraktní a kolektivní povahu žaloby na zdržení se jednání tak tento prvek chybí. Cílem této žaloby je v každém případě zakázat nikoli jakoukoli *culpa in contrahendo*, ale používání samotných smluvních ustanovení.

c) Praktické důsledky

80. Pokud by se v projednávané věci uplatnil přístup, který navrhuji, záviselo by posouzení nepřiměřeného charakteru klauzulí, jichž se týká návrh na zdržení se jednání, podle čl. 6 odst. 1 nařízení Řím II pouze na rakouském právu, a to především včetně rakouských právních předpisů, jimiž se provádí směrnice 93/13 (tedy KSchG).

42 — Návrh nařízení Řím II, s. 17.

43 — V tomto smyslu viz Dickinson, A., *The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-Contractual Obligations*, Oxford University Press, Oxford, 2008, s. 397 a 398.

44 — Viz bod 55 tohoto stanoviska.

81. Naproti tomu v rámci individuálních žalob by se tato otázka řídila na základě čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I[45] právem zvoleným stranami podle ustanovení 12 sporných všeobecných obchodních podmínek (za předpokladu, že je platné[46]), tedy právem lucemburským. Toto právo by se však použilo, aniž by byla dotčena ochrana, kterou přiznávají spotřebitelům závazná ustanovení práva, které by bylo rozhodné, pokud by nebyla provedena volba[47]. Podle čl. 6 odst. 1 tohoto nařízení to odpovídá právu země, v němž má spotřebitel obvyklé bydliště, tedy v tomto případě právu rakouskému.

B – *K posouzení nepřiměřeného charakteru klauzule o volbě práva (první část čtvrté otázky)*

82. Podstatou první části čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda taková klauzule o volbě práva, kterou se určuje právo členského státu, v němž má sídlo obchodník, jako ustanovení 12 všeobecných obchodních podmínek společnosti Amazon EU, má nepřiměřený charakter ve smyslu směrnice 93/13.

83. Podle čl. 3 odst. 1 této směrnice je podmínka, která nebyla individuálně sjednána, nepřiměřená, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele.

84. Podle čl. 3 odst. 2 této směrnice je podmínka vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem obchodníkem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na její obsah, zejména v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou. Podle mne není nejmenší pochyby o tom, že tato hypotéza se vztahuje na takové všeobecné obchodní podmínky, jako jsou podmínky dotčené ve věci v původním řízení.

85. Podle čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice může být ustanovení prohlášeno za nepřiměřené pouze na základě posouzení případ od případu s ohledem na veškeré příslušné okolnosti, včetně povahy zboží nebo služeb, které jsou předmětem smlouvy.

86. Kromě toho článek 5 téže směrnice stanoví, že jestliže jsou podmínky nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být „sepsány jasným a srozumitelným jazykem“[48].

87. Na základě ustanovení čl. 3 odst. 3 směrnice 93/13 společně s odst. 1 písm. q) přílohy této směrnice mohou být za nepřiměřená prohlášena ustanovení, která by mohla vést ke „zbavení spotřebitele práva podat žalobu […]“[49].

45 — Společnost Amazon EU oprávněně uvedla, že toto ustanovení se použije pouze v případě, že smlouva splňuje jednu z podmínek uvedených v čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I. Smlouvy, které tato společnost uzavřela, nebo by uzavřela v budoucnu, s rakouskými spotřebiteli, by se mohly řídit scénářem stanoveným v písmenu b) tohoto ustanovení v případě, že společnost Amazon EU zaměřuje svou činnost na Rakousko. Zdá se mi, že je tomu tak, neboť z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že stránka www.amazon.de skutečně umožňuje uzavírání smluv s rakouskými spotřebiteli (viz návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy [Řím I], COM(2005) 650 final, s. 7). Toto posouzení však budou muset případně provést vnitrostátní soudy.

46 — V souladu s čl. 10 odst. 1 nařízení Řím I musí být platnost klauzule o volbě práva v rámci individuální žaloby posouzena na základě práva zvoleného stranami. Za předpokladu, že by toto smluvní ustanovení bylo na základě posouzení prohlášeno za nepřiměřené, řídila by se platnost ostatních ustanovení všeobecných obchodních podmínek právem země, v níž má spotřebitel bydliště, a to podle čl. 6 odst. 1 tohoto nařízení (za předpokladu, že by byla splněna jedna z podmínek tohoto ustanovení, viz poznámka pod čarou č. 46 tohoto stanoviska).

47 — Viz též bod 25 odůvodnění nařízení Řím I.

48 — Přestože na to předkládající soud nepoukázal při formulaci svých otázek, Soudní dvůr může vzít toto ustanovení v úvahu, neboť jeho výklad může být užitečný pro rozhodnutí ve věci v původním řízení (viz zejména rozsudek ze dne 21. února 2006, Ritter-Coulais, C-152/03, EU:C:2006:123, bod 29 a citovaná judikatura).

49 — Tato příloha obsahuje pouze indikativní, nikoli vyčerpávající seznam ustanovení, která mohou být prohlášena za nepřiměřená. Ustanovení, které je v ní uvedeno, tedy nemusí být nutně považováno za nepřiměřené, a naopak ustanovení, které v ní uvedeno není, může být nicméně prohlášeno za nepřiměřené (viz rozsudek ze dne 7. května 2002, Komise v. Švédsko, C-478/99, EU:C:2002:281, bod 20).

88. Rozhodnutí, zda s přihlédnutím ke zvláštním okolnostem projednávané věci splňuje taková klauzule požadavky dobré víry, vyváženosti a transparentnosti vyplývající z výše uvedených ustanovení, přísluší vnitrostátnímu soudu [50]. Soudní dvůr je nicméně oprávněn vyvodit z ustanovení směrnice 93/13 kritéria, která uvedený soud může nebo musí při tomto hodnocení uplatnit [51].

89. Předem je třeba vyvrátit předpoklad, na němž, jak se zdá, spočívá argumentace sdružení VKI, podle něhož ustanovení 12 sporných všeobecných obchodních podmínek stanoví, že smlouva se řídí výhradně lucemburským právem, aniž by spotřebitelé mohli využívat ochranu, kterou jim zajišťují závazné právní předpisy státu, v němž mají bydliště. Tento výklad podle mého názoru ze znění tohoto ustanovení nevyplývá. Z jednoduchého důvodu, že sdružení VKI nepoukazuje výslovně na ochranu, kterou spotřebitelům poskytuje čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I, nemůže o ni spotřebitele připravit. Je tomu tak proto, že uvedená ochrana vyplývá přímo z tohoto právního ustanovení, které omezuje nezávislou vůli účastníků řízení. Spotřebitelé se jí mohou dovolávat a není nezbytné, aby byla vyjádřena též ve formě smluvního závazku [52].

90. Jelikož je takto upřesněn rozsah této klauzule, je třeba určit, zda nepříznivé následky, které by případně mělo na spotřebitele, dosahují hranice značné nerovnováhy mezi právy a povinnostmi stran ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13.

91. Podle mého názoru není klauzule o volbě práva, kterou je určeno právo členského státu, v němž má sídlo obchodník, nepřiměřená jen z toho důvodu, že by hypoteticky mohla na jedné straně ztížit podání žaloby průměrným spotřebitelem, který má bydliště v jiném státě, a na druhé straně by mohla poskytovat výhodu obchodníkovi v rámci obhajoby.

92. Jak ovšem tvrdí sdružení VKI a vláda Spojeného království, podobné úvahy vedly Soudní dvůr v rozsudku Océano Grupo Editorial a Salvat Editores [53] k domněnce, že na ustanovení, kterým se svěřuje výhradní pravomoc soudům země, v níž má sídlo obchodník, se vztahuje odst. 1 písm. q) přílohy uvedené směrnice. Tento závěr však dle mého názoru nelze analogicky přenést na takovou klauzuli o volbě práva, jako je ta ve věci v původním řízení, jejíž účinky se liší od účinků klauzule o soudní příslušnosti.

93. Právní předpisy Unie v zásadě výslovně povolují klauzule o volbě práva, i když nebyly předmětem individuálního ujednání. V článku 6 odst. 2 nařízení Řím I je totiž prostřednictvím výhrady uvedené ve druhé větě tohoto ustanovení zakotvena možnost, že se strany dohodnou na právu rozhodném pro spotřebitelskou smlouvu. Toto ustanovení, zdá se, nepoužívá rozlišení, podle něhož ustanovení bylo či nebylo sjednáno individuálně. Pokud jde o klauzule, které nebyly předmětem takového ujednání [54], pátý a šestý bod odůvodnění směrnice 93/13 ostatně uvádějí, že zákonodárce měl konkrétně na mysli možnost uzavírat smlouvy, které se řídí právem jiného členského státu než toho, v němž má spotřebitel bydliště, přičemž uznává nutnost chránit při tomto postupu spotřebitele před používáním nepřiměřených klauzulí.

94. Za těchto podmínek mám za to, že klauzule o volbě práva, jíž se určuje právo členského státu, v němž má sídlo obchodník, je nepřiměřená jen v případě, že se v jejím znění nebo v jejích souvislostech vyskytují určité zvláštnosti, které způsobují značnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi stran.

50 — Viz zejména rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 40 a citovaná judikatura).

51 — Viz zejména rozsudek ze dne 9. července 2015, Bucura (C-348/14, EU:C:2015:447, bod 46 a citovaná judikatura).

52 — V rámci posouzení nepřiměřeného charakteru klauzule je tak vhodné ji vykládat tak, že jsou jí přiznány takové účinky, které by měla v souvislosti s individuálními a konkrétními vztahy mezi obchodníkem a spotřebiteli, které uvádí čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I. V tomto ohledu vyplývá z judikatury, že při tomto přezkumu musí být posouzeny zejména důsledky, které ustanovení může mít v rámci práva rozhodného pro smlouvu (rozsudek ze dne 1. dubna 2004, Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, EU:C:2004:209, bod 21). Podle mne toto právo zahrnuje nejen vnitrostátní právo, ale případně i přímo použitelná ustanovení unijního práva.

53 — Rozsudek ze dne 27. června 2000, C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, body 22 a 23.

54 — Viz čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13.

95. Nepřiměřený charakter takové klauzule může být výsledkem formulace, která nesplňuje požadavek jasného a srozumitelného znění vyjádřený v článku 5 směrnice 93/13. Jak vyplývá z judikatury, tento požadavek musí být předmětem širokého výkladu vzhledem k tomu, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči obchodníkovi zejména z hlediska úrovně informovanosti [55]. Soudní dvůr rovněž zdůraznil zásadní povahu informovanosti spotřebitele, pokud jde o dopady smluvních podmínek [56]. Z hlediska těchto úvah podle mne uvedený požadavek především vyžaduje, aby klauzule nemohla uvést průměrného spotřebitele v omyl, pokud jde o obsah jeho práv.

96. Přesněji řečeno, v projednávané věci musí být sporná klauzule dostatečně transparentní, pokud jde o to, aby spotřebitel měl možnost dovolávat se závazných ustanovení práva státu, v němž má bydliště, což mu zaručuje čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I. Míra transparentnosti vyžadovaná za tímto účelem závisí na všech příslušných okolnostech projednávané věci [57].

97. V tomto ohledu podotýkám, že spotřebitelské smlouvy jsou často uzavírány na nízké částky [58], tím spíše v elektronickém obchodním styku. Za těchto podmínek je průměrný spotřebitel jen slabě motivován, aby proti obchodníkovi [59] podal žalobu k soudu. Klauzule o volbě práva, kterou se stanoví právo jiného členského státu než toho, v němž má spotřebitel bydliště, by mohlo přitažlivost takové žaloby ještě snížit.

98. Kromě toho se mi zdá pravděpodobné, že průměrný spotřebitel není o ochraně, kterou mu zajišťuje čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I dostatečně informován. Bude se tedy v zásadě spoléhat pouze na znění klauzule o volbě práva. Možnost, že se spotřebitel bude dovolávat ochrany, kterou mu zajišťují závazné právní předpisy státu, v němž má bydliště, má tedy značný praktický význam.

99. Tyto právní předpisy obsahují především značné množství ustanovení, která může spotřebitel využít. Mezi ně patří zejména vnitrostátní předpisy, jimiž se provádí unijní acquis v oblasti ochrany spotřebitelů, především pokud jde o elektronický obchodní styk [60]. Jak totiž vyplývá ze směrnic, jimiž se řídí tato oblast, tato ustanovení mají v zásadě závaznou povahu [61].

100. Navíc spotřebitel obyčejně lépe zná právní předpisy státu, v němž má bydliště, a jsou pro něj dostupnější (přinejmenším z jazykových důvodů), může se jich tedy dovolávat snadněji než právních předpisů členského státu, v němž má sídlo obchodník. V tomto ohledu ještě dodávám, že čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I nepodmiňuje, podle mého názoru, využívání „ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit“, podle práva země, v níž má bydliště, tím, aby tato

55 — Viz rozsudek ze dne 23. dubna 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, bod 40 a citovaná judikatura).

56 — V této konkrétní souvislosti měl Soudní dvůr za to, že vzhledem k tomu, že účinky ustanovení byly stanoveny závaznými legislativními ustanoveními, bylo důležité, aby obchodník informoval spotřebitele o těchto ustanoveních (rozsudek ze dne 26 dubna 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 29).

57 — V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 51).

58 — Viz bod odůvodnění 24 nařízení Řím I.

59 — Viz bod 7 odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích (Úř. věst. 2007, L 199, s. 1), který zdůrazňuje, že náklady, časová náročnost a další obtíže související se soudním řízením nejsou vždy úměrné hodnotě nároku, a to tak, že v drobných přeshraničních případech jsou překážky rychlého vydání rozhodnutí s nízkými náklady ještě zvýrazněny. Spotřebitelé však mohou iniciovat řízení o mimosoudním řešení sporů na základě vnitrostátních právních předpisů, kterými se provádí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (Úř. věst. 2013, L 165, s. 63).

60 — Tedy několik směrnic uvedených v příloze I směrnice 2009/22 a příloha nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 ze dne 27. října 2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele (Úř. věst. 2004, L 364, s. 1).

61 — Strany spotřebitelské smlouvy se nemohou odchýlit od ochrany, kterou spotřebitelům poskytuje směrnice 93/13 (viz zejména rozsudek ze dne 26. října 2006, Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, bod 36). Viz rovněž například článek 25 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Úř. věst. 2011, L 304, s. 64) a čl. 7 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží (Úř. věst. 1999, L 171, s. 12).

ustanovení zásadně stanovila vyšší úroveň ochrany než je ta, která vyplývá z právních předpisů zvoleného právního řádu [62]. Uvedený čl. 6 odst. 2 tohoto nařízení dle mého názoru umožňuje, aby se spotřebitel celkově dovolával závazných ustanovení práva státu, v němž má bydliště, bez ohledu na to, zda jsou pro něj z hlediska obsahu příznivější než ustanovení zvoleného práva či nikoli [63].

101. Konečně možnost, aby spotřebitel využil této ochrany, se ještě zvyšuje tím, že některé unijní směrnice v oblasti ochrany spotřebitelů provádějí pouze minimální harmonizaci [64]. Jiné umožňují, aby členské státy zachovaly nebo přijaly vnitrostátní pravidla týkající se některých aspektů spadajících do jejich oblasti působnosti [65]. Členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, mu může tedy přiznat širší ochranu, než je ochrana stanovená těmito směrnicemi, a případně zákony, jimiž se tyto směrnice provádějí do zvoleného právního řádu.

102. Za těchto podmínek mám za to, stejně jako sdružení VKI a vláda Spojeného království, že skutečnost, že v uvedeném ustanovení 12 není uvedena možnost, aby se spotřebitel dovolávat závazných zákonů země, v níž má bydliště, by mohla v průměrném spotřebiteli vzbudit mylný dojem, že na smlouvu se vztahuje pouze právo zvolené podle této klauzule. Je-li tedy takový spotřebitel uveden tímto způsobem v omyl, existuje riziko, že bude odrazen od podání žaloby, především proto, že nezná zákony na ochranu spotřebitele ve zvoleném právním řádu [66].

103. Zdá se mi tedy, že tato klauzule by mohla způsobit značnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi stran, a mít tedy nepřiměřený charakter ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, což musí posoudit předkládající soud.

104. Společnost Amazon EU namítala, že konstatování nepřiměřeného charakteru takové klauzule by zatížilo obchodníka nepřiměřeně tvrdou povinností uvádět veškeré relevantní závazné právní předpisy státu, v němž má spotřebitel bydliště, aby bylo možno provést volbu práva rozhodného pro smlouvu. Abych rozptýlil možná nedorozumění v tomto ohledu, musím upřesnit, že toto konstatování by takovou povinnost nevyvolalo. Pouze by uložilo obchodníkům, aby zvolili formulaci, která by jednoznačně uváděla ve znění klauzule o volbě práva, že tato volba se nedotýká ochrany, kterou spotřebitelům zajišťují závazné zákony státu, v němž mají bydliště, aniž by bylo nutně požadováno uvádět výčet těchto zákonů.

C – *K právu rozhodnému pro posouzení přípustnosti klauzulí týkajících se zpracování osobních údajů (druhá část čtvrté otázky)*

105. Podstatou druhé části čtvrté otázky, kterou předkládající soud pokládá Soudnímu dvoru, je právo rozhodné pro zpracování osobních údajů podnikem, který v elektronickém obchodním styku zaměřuje svou činnost na jiný členský stát, než je stát, v němž má své sídlo. Tento soud se táže, zda se takové zpracování v projednávaném případě řídí pouze právem členského státu, v němž má sídlo společnost Amazon EU (tedy Lucemburska), nebo též právem rakouským, jelikož tato společnost se prostřednictvím svých webových stránek v německém jazyce zaměřuje na spotřebitele s bydlištěm v Rakousku.

62 — Srovnání příslušných výhod právních předpisů různých právních řádů v oblasti ochrany spotřebitele je, konec konců, obtížně proveditelné (viz v tomto ohledu Hill, J., „Article 6 of the Rome I Regulation: Much ado about nothing“, *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2009, sv. 27, s. 443).

63 — Některé příklady vnitrostátních rozhodnutí v tomto smyslu, viz Basedow, J., „Consumer contracts and insurance contracts in a future Rome I-regulation“, *Enforcement of international contrats in the European Union: Convergence and divergence between Brussels I and Rome I*, Intersentia, Antwers, Oxford, New York, 2004, s. 280 a 281.

64 — Viz zejména čl. 8 směrnice 93/13 a čl. 1 odst. 1směrnice 1999/44.

65 — Viz zejména bod 2 odůvodnění, čl. 5 odst. 4, čl. 6 odst. 7, čl. 8 odst. 6 a čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/83.

66 — Viz pátý bod odůvodnění směrnice 93/13.

1. Úvodní úvahy

106. Tato otázka je předkládána Soudnímu dvoru v souvislosti s tím, že sdružení VKI tvrdilo, že ustanovení 6, 9 a 11 všeobecných obchodních podmínek společnosti Amazon EU jsou v rozporu s DSG, jímž se do rakouského práva provádí směrnice 95/46[67]. V tomto ohledu má totiž předkládající soud pochybnosti týkající se vnitrostátního práva, jímž se provádí tato směrnice, podle něhož musí být posouzena přípustnost těchto klauzulí v rámci žaloby na zdržení se jednání.

107. Jestliže učiníme paralelu mezi zněním a kontextem uvedené otázky, ukazuje se rovněž, že tento soud vychází z postulátu, podle něhož musí být právo rozhodné pro takové posouzení totožné s právem rozhodným pro zpracování údajů, které by společnost Amazon EU případně prováděla podle stejných ustanovení.

108. Nikdo ze zúčastněných tento předpoklad nepopřel. Já s ním rovněž souhlasím. Článek 4 směrnice 95/46 totiž stanoví konkrétní pravidla, která umožňují označit vnitrostátní právní předpis, jímž se tato směrnice provádí, kterým se řídí příslušné zpracování údajů[68]. Tato zvláštní pravidla podle mne označují rovněž právo použitelné na posouzení přípustnosti klauzulí, jež stanoví toto zpracování[69].

2. K rozsahu působnosti článku 4 směrnice 95/46

109. Podle přípravných prací ke směrnici 95/46 je cílem článku 4 zejména zamezit tomu, aby se zpracování údajů řídilo zákony více než jednoho členského státu[70]. Tato směrnice se totiž opírá o myšlenku, podle níž harmonizace, kterou provádí, zajišťuje rovnocennou ochranu údajů v celé Unii. Ukládá tedy členským státům povinnost vzájemné důvěry, která je v rozporu s tím, aby stejná operace zpracování údajů prošla sítem různých vnitrostátních právních předpisů a bránila tak oběhu dotyčných údajů[71].

110. Toto ustanovení tak plní dvojí funkci[72]:

— V první řadě vymezuje oblast územní působnosti v rámci ochrany zavedené směrnicí 95/46. Tato funkce se uplatnila ve věci, na jejímž základě byl vynesen rozsudek Google Spain a Google[73]. Jednalo se tedy o to stanovit, zda se tento rámec ochrany použije v rámci španělského práva, jímž se provádí tato směrnice, na zpracování údajů v případě, že osoba, která provádí zpracování, je usazena ve třetím státě (tedy v USA).

67 — Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že sdružení VKI je oprávněno podat žalobu na zdržení se jednání na základě vnitrostátního práva, jímž se provádí směrnice 2009/22. Podle čl. 1 odst. 1 této směrnice se tato směrnice použije pro žaloby na zdržení se jednání, „kterými jsou chráněny kolektivní zájmy spotřebitelů v působnosti směrnice uvedené v příloze I“. Tato příloha neodkazuje na směrnici 95/46. Žaloby na zdržení se jednání, jejichž cílem je zakázat používání ustanovení, jež jsou v rozporu s vnitrostátními právními předpisy, jimiž se provádí tato směrnice (jako například DSG), tedy nespadají do oblasti působnosti směrnice 2009/22. Nelze tedy vyloučit, že sdružení VKI je oprávněno požadovat ukončení používání ustanovení, jež jsou v rozporu s DSG podle ustanovení rakouského práva, které širším způsobem vymezuje právo jednat pro sdružení na ochranu spotřebitelů. Předmět sporu v původním řízení tak, jak je popsán v předkládacím rozhodnutí, naznačuje, že je tomu tak, což musí ověřit předkládající soud.

68 — Podle článku 27 nařízení Řím II tímto nařízením „není dotčeno použití právních předpisů Společenství, které ve zvláštních případech stanoví kolizní normy pro mimosmluvní závazkové vztahy“. Viz též článek 23 nařízení Řím I.

69 — Určení práva rozhodného pro takové posouzení musí být odlišeno od určení práva rozhodného pro ostatní otázky práva, které se mohou v rámci žaloby na zdržení se jednání vynořit, jako je zejména otázka samotné existence práva žádat ukončení používání ustanovení, jež jsou v rozporu s DSG.

70 — Commission communication on the protection of individuals in relation to the processing of personal data in the Community and information security [COM(90) 314 final, s. 22] a amended proposal for a Council directive on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data [COM (92) 422 final, s. 13]. Stejně tak bod 18 odůvodnění směrnice 95/46 uvádí, že je nezbytné, aby veškeré zpracování osobních údajů uskutečněné v Unii dodržovalo právní předpisy „jednoho z členských států“.

71 — V tomto smyslu viz bod odůvodnění 9 směrnice 95/46.

72 — Viz stanovisko generálního advokáta P. Cruze Villalóna ve věci Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:426, bod 23).

73 — Rozsudek ze dne 13. dubna 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

— Zadruhé uvedený článek 4 umožňuje určit mezi právy několika členských států to, jímž se řídí dané zpracování údajů. Právě na tuto funkci se upozorňuje v této věci, stejně jako ve věci, v níž byl vydán rozsudek Weltimmo [74].

111. Na základě tohoto upřesnění vyplývá z čl. 4 odst. 1 písm. a) směrnice 95/46, že použitelnost zákona členského státu, kterým se provádí směrnice, pro zpracování osobních údajů předpokládá, aby byly splněny dvě podmínky:

— Zaprvé správce musí mít v tomto členském státě „provozovnu“.

— Zadruhé zpracování musí být prováděno „v rámci činností“ této provozovny.

112. Ukazuje se, že druhá podmínka je v praxi rozhodující, jestliže má podnik provozovny v několika členských státech [75]. Umožňuje tedy stanovit, kterým z práv těchto členských států se dotčené zpracování řídí: použije se pouze právo členského státu provozovny, do rámce jejíchž činností tato operace spadá [76].

113. V projednávané věci není pochyby o tom, že ustanovení 6, 9 a 11 všeobecných obchodních podmínek společnosti Amazon EU stanoví „zpracování osobních údajů“, které spadá do oblasti působnosti směrnice 95/46 [77]. Je třeba též posoudit, zda má být takové zpracování provedeno „v rámci činností“ „provozovny“ této společnosti v Rakousku, v Lucembursku nebo v Německu, přestože tuto eventualitu neuvedl ani předkládající soud, ani zúčastnění.

3. K případné použitelnosti rakouského práva

114. Vzhledem k tomu, že se jedná o existenci provozovny společnosti Amazon EU v Rakousku, podotýkám hned zpočátku, že pojem provozovny ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) této směrnice má autonomní význam [78].

115. Podle bodu 19 odůvodnění uvedené směrnice tento pojem předpokládá „účinný a skutečný výkon činnosti prostřednictvím stálého zařízení“. Tento bod odůvodnění stanoví, že „právní forma takové provozovny […] není z tohoto hlediska rozhodující“. Uvádí též, že pokud je stejný správce usazen na území několika členských států, musí zajistit, aby všechny provozovny plnily povinnosti stanovené vnitrostátními právními předpisy, které se vztahují na jejich činnost.

74 — Rozsudek ze dne 1. října 2015 (C-230/14, EU:C:2015:639).

75 — Viz stanovisko generálního advokáta P. Cruze Villalóna ve věci Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:426, bod 40).

76 — Není vyloučeno, že jedno zpracování údajů podnikem se skládá z několika operací, které jsou spojeny s činností různých provozoven tohoto podniku. V takové situaci spadá podle mne každá operace do oblasti působnosti práva členského státu, v němž se nachází provozovna, v jejímž rámci se zpracování provádí.

77 — Článek 2 písm. b) směrnice 95/46 uvádí, že „zpracováním osobních údajů“ se rozumí „jakýkoli úkon nebo soubor úkonů […]“ použitých na tyto údaje, jako je zejména jejich shromažďování, použití a sdělení.

78 — Jak z požadavků jednotného použití unijního práva, tak ze zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Evropské unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím ke kontextu tohoto ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou [viz rozsudek ze dne 3. září 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132, bod 14 a citovaná judikatura)].

116. Ve světle těchto ustanovení Soudní dvůr přihlédl v rozsudku Weltimmo [79] k širokému výkladu pojmu provozovny a měl za to, že zahrnuje „jakoukoliv efektivní a skutečnou činnost, i minimální, vykonávanou prostřednictvím stálého zařízení“, bez ohledu na právní formu, kterou má. Uvedl, že „za účelem určení, zda společnost, která odpovídá za zpracování údajů, má provozovnu ve smyslu směrnice 95/46 v jiném členském státě, než je členský stát, nebo třetí země, v nichž je zapsána, je třeba posoudit jak míru stability zařízení, tak skutečný charakter výkonu činnosti v tomto jiném členském státě [80]“.

117. S přihlédnutím k těmto zásadám poté Soudní dvůr ponechal na vnitrostátním soudu, aby určil, zda předmětná společnost má, z hlediska řady kritérií, provozovnu v Maďarsku. Jednak vyzval k tomu, aby bylo přihlédnuto ke skutečnosti, že dotyčná činnost spočívala v provozování jedné či několika webových stránek s inzeráty na nemovitosti nacházející se v Maďarsku, které jsou v maďarském jazyce, a že tedy provozování těchto stránek bylo zaměřeno hlavně, ba dokonce úplně, na tento členský stát. Jednak Soudní dvůr zdůraznil přítomnost zástupce v Maďarsku, který byl pověřen vymáháním pohledávek vzniklých při této činnosti a zastupováním uvedené společnosti v řízeních týkajících se zpracování údajů, jakož i zřízením bankovního účtu a používáním poštovní schránky v Maďarsku [81]. Ostatně podotýkám, že skutečnost, že Soudní dvůr uvedl tato kritéria, znamená, že provozovna v Maďarsku by nemohla existovat jen z toho důvodu, že uvedené webové stránky byly v Maďarsku přístupné.

118. Vnitrostátnímu soudu přísluší stanovit, ve světle této judikatury a s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem projednávané věci, zda společnost Amazon EU disponuje vlastní provozovnou v Rakousku. Soudní dvůr je nicméně oprávněn poskytnout mu určitá vodítka, kterými by se při tomto posuzování mohl řídit a která jsou navržena dále v tomto dokumentu.

119. Především skutečnost, že společnost Amazon EU je zaregistrována a má sídlo v Lucembursku a nemá ani dceřinou společnost ani pobočku v Rakousku, nevylučuje, že nemá v Rakousku provozovnu ve smyslu směrnice 95/46.

120. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že společnost Amazon EU vstupuje do vztahu a uzavírá smlouvy s rakouskými spotřebiteli prostřednictvím svých webových stránek v německém jazyce. Podle mne nemůže tato skutečnost sama o sobě, zejména z hlediska judikatury v bodech 116 a 117 tohoto stanoviska, zakládat existenci provozovny společnosti Amazon EU v Rakousku, jestliže neexistují další faktory, které by mohly dokázat, že tato společnost disponuje v Rakousku „stálým zařízením“.

121. Nakonec nevylučuji, že tak, jak tvrdilo sdružení VKI, by případné poprodejní služby, jako například služby v rámci reklamace, určené klientům s bydlištěm v Rakousku, mohly představovat provozovnu v Rakousku. Takové konstatování by nicméně samo o sobě nemohlo odůvodnit použitelnost DSG.

122. I kdybychom předpokládali existenci takových služeb a jejich označení za provozovnu, ještě by bylo třeba konstatovat, že zpracování údajů, které předpokládají sporné klauzule, spadá do rámce činností těchto služeb ve smyslu druhé podmínky uvedené v čl. 4 odst. 1 písm. a) směrnice 95/46.

79 — Rozsudek ze dne 1. října 2015 (C-230/14, EU:C:2015:639, body 28 a 31).

80 — Rozsudek ze dne 1. října 2015, Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:639, bod 29).

81 — Rozsudek ze dne 1. října 2015, Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:639, body 32 a 33).

123. Soudní dvůr přezkoumal dodržování této podmínky v rozsudku Google Spain a Google [82]. Z přezkumu vyvodil široký výklad s tím, že se v zásadě domníval, že byla splněna, neboť činnosti provozovatele vyhledávacího nástroje usazeného v USA (pro jehož potřeby bylo provedeno zpracování předmětných údajů) a činnosti v oblasti podpory a poskytování reklamního prostoru, prováděné provozovnou ve Španělsku, byly „neoddělitelně spojeny“ [83].

124. Pochybuji však, že tento přístup je možno přenést na tuto věc. Kromě jiných faktických rozdílů se věc, v níž byl vydán uvedený rozsudek, liší od projednávaného případu tím, že v uvedené věci se jednalo o posouzení, zda se na dotyčné zpracování údajů vztahovala či nevztahovala ochrana zavedená směrnicí 95/46 (prostřednictvím španělského právního předpisu, jímž se tato směrnice provádí). Podle mého názoru Soudní dvůr právě z tohoto hlediska vykládal druhou podmínku uvedenou v čl. 4 odst. 1 písm. a) této směrnice extenzivním způsobem, aby se vyhnul tomu, že by se na takové zpracování nevztahovaly povinnosti a záruky touto směrnicí stanovené [84].

125. V projednávaném případě je naproti tomu třeba určit, kterým z řady vnitrostátních právních předpisů, kterými se tato směrnice provádí, se má řídit zpracování údajů zamýšlené ve sporných klauzulích. Takový přezkum znamená určit provozovnu, do rámce jejíchž činností tyto operace co nejpříměji spadají. Na první pohled se mi totiž zdá, s výhradou ověření předkládajícím soudem, že operace uvedené v klauzulích 6, 9 a 11 všeobecných obchodních podmínek společnosti Amazon EU nejsou přímo spojeny s činnostmi poprodejních služeb této společnosti v Rakousku.

4. K případné použitelnosti lucemburských nebo německých právních předpisů

126. Předpokládáme-li, že předkládající soud má za to, že společnost Amazon EU nemá provozovnu v Rakousku nebo že operace stanovené uvedenými klauzulemi nemají spadat do rámce činností takové provozovny, bude ještě na základě obou podmínek uvedených v čl. 4 odst. 1 písm. a) směrnice 95/46 třeba posoudit, zda by se uvedené operace řídily právem jiného členského státu, a případně jej určit.

127. Ani předkládající soud ani zúčastnění nepochybují v tomto ohledu o tom, že společnost Amazon EU má provozovnu v Lucembursku. Nicméně bylo by možno si klást otázku, zda se zpracování stanovené uvedenými ustanoveními netýká spíše činnosti případné provozovny této společnosti v Německu. Tato společnost totiž navazuje vztahy s rakouskými spotřebiteli prostřednictvím webových stránek s německým názvem domény www.amazon.de. Ustanovení 6 všeobecných obchodních podmínek společnosti Amazon EU ostatně uvádí, že „Amazon.de“ ověří, vyhodnotí a vymění – to znamená zpracuje – osobní údaje zákazníků [85]. S ohledem na tyto ukazatele lze předpokládat použitelnost německého práva. Předkládací rozhodnutí však neposkytuje žádná jiná fakta týkající se činností společnosti Amazon EU v Německu.

128. Za těchto podmínek předkládajícímu soudu přísluší ověřit, také ve světle judikatury uvedené v bodech 116 a 117 tohoto stanoviska, zda společnost Amazon EU má provozovnu v Německu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) směrnice 95/46. V případě, že ano, musí tento soud posoudit, zda zpracování stanovené dotčenými klauzulemi má být prováděno v rámci činností této provozovny společnosti Amazon EU nebo její provozovny v Lucembursku.

82 — Rozsudek ze dne 13. května 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317). V rozsudku Weltimmo se analýza Soudního dvora týkala pouze otázky existence provozovny v Maďarsku, neboť nebylo pochyb o tom, že k dotčenému zpracování došlo v rámci činností, jimž se věnovala dotyčná společnost v Maďarsku (rozsudek ze dne 1. října 2015, C-230/14, EU:C:2015:639, bod 38).

83 — Rozsudek ze dne 13. května 2014, Google Spain a Google (C-131/12, EU:C:2014:317, bod 56).

84 — Rozsudek ze dne 13. května 2014, Google Spain a Google (C-131/12, EU:C:2014:317, body 54 a 58).

85 — Viz čl. 2 písm. b) směrnice 95/46.

V – **Závěry**

129. S ohledem na výše uvedené skutečnosti navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky takto:

1) Právo rozhodné pro posouzení nepřiměřeného charakteru klauzulí vložených obchodníkem do všeobecných obchodních podmínek určených spotřebitelům, kteří mají bydliště v jiném členském státě, musí být určeno na základě čl. 6 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), pokud se toto posouzení provádí v rámci žaloby na zdržení se jednání směřující k zákazu používání těchto klauzulí podané na základě vnitrostátního právního předpisu, kterým se provádí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů.

2) Článkem 4 odst. 3 nařízení č. 864/2007 se neřídí určení práva rozhodného pro posouzení nepřiměřeného charakteru klauzulí vložených obchodníkem do všeobecných obchodních podmínek určených spotřebitelům, kteří mají bydliště v jiném členském státě, pokud se toto posouzení provádí v rámci žaloby na zdržení se jednání směřující k zákazu používání těchto klauzulí podané na základě vnitrostátního právního předpisu, kterým se provádí směrnice 2009/22.

3) Článek 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládán v tom smyslu, že ustanovení všeobecných obchodních podmínek obchodníka, které nebylo předmětem individuálního ujednání, podle něhož právní předpis členského státu, v němž má tento obchodník sídlo, je nepřiměřené, jestliže uvádí tohoto spotřebitele v omyl tím, že u něj vyvolává dojem, že na smlouvu se použije pouze právní předpis tohoto členského státu, a neinformuje jej o skutečnosti, že má podle čl. 6 odst. 2 nařízení Evropského paramentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) rovněž právo využít ochrany, kterou mu zaručují závazná ustanovení práva, které by se použilo, kdyby neexistovalo toto ustanovení, což musí ověřit vnitrostátní soud ve světle všech relevantních okolností.

4) Článek 4 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů musí být vykládán v tom smyslu, že zpracování osobních údajů se může řídit pouze právem jediného členského státu. Tímto členským státem je stát, v němž má osoba odpovědná za toto zpracování provozovnu v tom smyslu, že zde vykonává skutečnou a efektivní činnost prostřednictvím stálého zařízení, v rámci jejíchž činností se provádí dotyčná operace. Toto posouzení musí provést vnitrostátní soud.